

ξεδιαλύνει τὰ ἰνδάλματα τῆς ψυχῆς του καὶ ἐνατενίζει ἀθάνατη τὴν ὠραιότη τῶν ἰδεῶν (ἀρ. 10, 99, 96, 95, 75, 77, 67, 65 κ.τ.λ.) Ἐνα ἀπὸ τὰ λαμπρότερα τῶν ἰνδάλματα π.χ. εἶναι καὶ ἡ ἀναγέννηση μιᾶς Ἑλλάδας παγκόσμιας, πάνω ἀπὸ τὴ σημερινὴ σαπίλα, πάνω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ παρελθόντος. Καὶ ἐπειδὴ ἡ δημοτικὴ εἶναι ἕνα μέσο γιὰ τὸ φτάσιμο τοῦ ποθητοῦ αὐτοῦ, τὴν ἐγκολπώνεται χωρὶς μαῦτὸ νὰ εἶναι μόνον Ὁδηγός, παρὰ πρῶτα Ποιητὴς καὶ κατόπι, κατὰ συνέπειαν καὶ χωρὶς προμελέτη, Ὁδηγός. (Φ. ἀρ. 16, 20, 22, 30, 25, 45, 52, 53, 54, 55, 53, 59, 61, 68, 82, 85, 91, 97. . .) Ὁ ποιητὴς λοιπὸν αἰσθάνεται τὸν ἑαυτό του μόνον, γιὰτὶ ἡ ἀπόσταση ποῦ τὸν χωρίζει ἀπὸ τοὺς ἄλλους εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη. Καὶ τὸ συναίσθημα τοῦ πόνου δὲν ὀφείλεται κυρίως παρὰ στὸ φρυγαλαῖο καὶ ἄστατο τῶν ἰδεῶν.

✱

Στὴν ἰδ ε ο λ α τ ρ ε ῖ α ἄρα, ἀνάγονται ὅλα ὅσα ξεχωριστὰ παρατηρήσαμε παραπάνω, καὶ αὕτὴ εἶναι ἡ ἐνιαία εἰκόνα τῆς Ψυχῆς τοῦ ποιητῆ. Πολὺ ἐκρίθηκε καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρεξηγήθηκε ἀπὸ πολλούς· ἔπειτα ὅμως ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν καὶ ἂν λάβει κανεὶς ὑπόψει ὅτι οἱ «Ἐκατὸ φωνές» μὴ ὄντας τὸ καλλίτερο ποίημά του, δίνουν ὅμως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σὲ γενικὲς γραμμές, μιὰ ἰδέα τοῦ ἔργου του, μπορεῖ χωρὶς δισταγμὸ νὰ συμπεράνει ὅτι ὁ Παλαμᾶς εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἰδ ε ο λ α τ ρ η ς ποιητῆς τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, ἕως σήμερα.

ΗΛΙΑΣ ΓΚΑΝΟΥΛΗΣ

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

[Etre homme, avant d'être un artiste].

RODIN

...Ἐπὶ ἔρχεται ὅμως κάτι ἄλλο ἔξω ἀπὸ μιὰ τεχνικὴ τελειότητα στὸν Παλαμᾶ. Κάτι πιὸ βασικὸ καὶ ἴσως πιὸ ἀθάνατο ἀπὸ κείνη: αὐτὸ ποῦ εἶναι ἡ ἀληθινὴ σύσταση τοῦ ἀληθινοῦ Ποιητῆ. Ἐπὶ ἔρχεται τὸ ἠθικὸ φεγγερόλημα τοῦ ἀτόμου. Μπορεῖ νὰ μὴ τότε γνώρισες· μὰ ὡστόσο αὐτὸ τὸ φεγγερόλημα φωτίζει τὰ γραφόμενα του καὶ φωτίζει τὴν

ιστορία τῆς ζωῆς του, μίαν ἱστορία ἀλλῆ, δίχως θεατρι-
σμοὺς καὶ μᾶλλον «πνευματική.»

Εἶχεν ἔρθει ἐποχὴ ὅπου μπορούσε νὰ κάνει θόρυβο γύρω στὸ ὄνομα του, νὰ σχηματίσει κλίκες, νὰ «ἠγηθεῖ σχολῆς», νὰ χτυπήσει ἀδικούς ἀντίπαλους μὲ τὰ ἴδια μέσα πὺν αὐτοὶ τότε χτύπησαν. Δὲν τὸ καταδέχθηκε. Εἶχε τὴν ἀνώτερη, τὴν ἐσωτερικὴ ἐκείνη περηφάνεια πού, μὲ τὸ πρῶ-
το κοίταγμα, φαίνεται ταπεινωσύνῃ—ἀλλὰ πὺν δὲν εἶναι. Κι ἀκόμα, σκέφθηκε πὺς εἶχε μίαν ἀποστολὴ ἄλλην ἀπὸ τοῦ νὰ λέγεται «λόγιος» καὶ «ἄνθρωπος τῶν γραμμάτων» ἔπρεπε νὰ ἀφήσει μιὰ κληρονομία στοὺς κατοπινούς του. Καὶ ἄφισε τὸ ἀξιοθαύμαστο παράδειγμα του, ἔδειξε τὶ θὰ πεῖ «ἦθος» στὰ Γράμματα

Σαυτὴ τῆ στάση του ἴσως νὰ ὀφείλεται καὶ κεῖνο τὸ ξεχωριστὸ πὺν χαρακτηρίζει τὴν ποίησιν του· ὁ στίχος του μοιάζει μὲ τὸ βᾶδισμα ἀνθρώπου πὺν πάει γιὰ ἀνεβεῖ θου-
νά. Ἡ τάση πρὸς τὰ ὕψη εἶναι, θάλλεγες, ἡ «ἀτμόσφαιρα» τῆς ἔμπνευσης του. Κι ἀνίσως δὲν σὲ φέρνει πάντα ὡς τὴν κορυφὴ ἢ ποίησιν του, ὅμως κάπου σὲ ἀνεβάζει.

Μέσα στὴν πνιγερὴ ἀτμόσφαιρα τῆς ρωμέικης πατρι-
δοκαπηλίας, μέσα στὶς ταπεινότητες τῶν πολιτικῶν γιὰ τὰξιώματα, μέσα στὸ σχολαστικισμὸ καὶ στὸν ἀρρηθισμὸ ὀρισμένων λογίων, ἔνοιωσε πόνον καὶ ὀργὴ μαζὺ αὐτὸ, ὁ πατριώτης καὶ ἰδεαλιστῆς πὺν εἶχε μίαν ἔννοια τῆς Πα-
τριδὸς σχεδὸν ἔρησκευτική. Ὁ πόνος αὐτὸς καὶ κείνη ἢ ὀργὴ ξεσποῦν στὰ «Σατυρικὰ Γυμνάσματα». Πίσω ἀπὸ τὸν τσουχερὸ καὶ πικρόχολο τόνον τῆς Σάτυρας, θαρρεῖς πὺς ἀκοῦς τὸν θρῆνον τοῦ πατριώτη, νοιώθεις μιὰ ψυχὴ ἠρωϊκὴ πὺν θᾶθελε νὰποστρέψει τὸ πρόσωπον ἀπὸ τὴν πραγματικό-
τητα, ἀλλὰ πὺν δὲν μπορεῖ—γιὰτὶ πολὺ καλὰ τῆνε γνώρισε.

Ἡ φυσιογνωμία του ὑψύνεται μὲ τὰ δυὸ κύρια ἠθι-
κὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἑλληνα: ἀλήθεια καὶ ἀληθινὴ.

Γιὰ μᾶς πὺν πίσω ἀπὸ τὰ ἔργα τὸ ἄτομον γυρεύουμε, γιὰ τὴν ἐποχὴ μας τὴν τόσο φτωχὴ ἀπὸ ἄτομα, γιὰ τὴν Ἑλλάδα πὺν ἀπὸ ἄτομα ἔχει ἀνάγκη, ἴσως νὰ μὴν ὑπάρχει τίλος τιμητικώτερος καὶ λαμπρότερος ἀπὸ αὐτὸν πὺν οἱ κατο-
πινὲς γενεὲς τοῦ ἀποδίνουν: Πάντα στάθηκε ἄν-
θρωπος, εἶχε τὴν δύναμιν νὰ μένει πάντα ἄνθρωπος.

Προτοῦ νὰ θαυμάσουμε τὸν Καλλιτέχνη, χαιρετοῦμε τὸν Ἄνθρωπον.

Θ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ